

Riigikogu majanduskomisjoni ja keskkonnakomisjoni ühise istungi protokoll nr 106

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 21. september 2026

Algus 11.20, lõpp 13.04

Juhatajad: Marek Reinaas (esimees), Yoko Alender (esimees)

Protokollija: Maria Haas (konsultant)

Võtsid osa:

Majanduskomisjon

Komisjoni liikmed: Jaak Aab, Aleksei Jevgrafov, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Reili Rand, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi

Komisjoni ametnikud: Eve-Ly Kübard (nõunik-sekretariaadijuhataja), Mari Tänav (nõunik), Kristiina Reinfeldt (nõunik)

Keskkonnakomisjon

Komisjoni liikmed: Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Lauri Laats, Hanah Lahe, Tiit Maran, Andres Metsoja, Tarmo Tamm

Komisjoni ametnikud: Elle Kaur (nõunik-sekretariaadijuhataja), Vivi Older (nõunik), Elle Nora Kalind (konsultant)

Puudusid:

Majanduskomisjon: Mario Kadastik

Keskkonnakomisjon: Rain Epler, Züleyxa Izmailova

Kutsutud: Kliimaministeeriumi kliima ja keskkonnahoidliku majanduse osakonna juhataja Laura Remmelgas ja sama osakonna nõunik Maris Arro, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtluse ja konkurentsivõime osakonna kestliku arengu valdkonna juht Kadi Kõiv, Eesti Linnade ja Valdade Liidu asedirektor Heiki Hepner, Eesti Töandjate Keskliidu kestliku ettevõtluse ja innovatsiooni valdkonnajuht Kati Rostfeldt, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja põllumajanduspoliitika juht Ants-Hannes Viira, Eesti Keemiatööstuse Liidu tegevjuht Kärt Alaküla, Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu tegevjuht Henrik Välja, Viru Keemia Grupp AS juhatuse esimees Ahti Asmann, Eesti Elektritööstuse Liidu tegevjuht Tõnis Vare, Elektrilevi OÜ juhatuse esimees Mihkel Härm, Eesti Turbaliit MTÜ juhatuse aseesimees Allar Peek, Eesti Puhta Tööstuse ja Tehnoloogia Liidu nõukogu liige Peep Siitam (2. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud kliimakindla majanduse seaduse eelnõu (928 SE) teise

lugemise ettevalmistamine: arutelu huvigruppidega majanduse vaatest

3. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Tiit Maran uuris seoses tänases päevakorras oleva ühisistungiga, et kas arutatakse eelnõud, mis on esimese lugemise läbinud. Lisaks, ühisistungile on kaasatud tööstuse ja majanduse esindajad, kuid mitte vabaühendused. Kõneleja küsis, kas võib eeldada, et teatud hetkel toimub istung, mis puudutab teaduse ja vabaühenduste seisukohti.

Yoko Alender sõnas, et juunis toimunud istungil kuulas keskkonnakomisjon osasid käesoleval ühisistungil viibijaid kui ka paljusid teisi organisatsioone. Muudatusettepanekuid laekus Riigikogu liikmetelt väga vähe ja neid otseselt käesoleval ühisistungil ei arutata. Eelkõige on ühisistungi eesmärgiks, et majanduskomisjon saaks kuulata ära neile ettepanekuid esitanud huvigrupid, et kujundada oma arvamus, mille nad keskkonnakomisjonile esitavad.

Tiit Maran palus täpsustada, kas ühisistungil arutatakse eelnõud, mis on esimese lugemise läbinud.

Yoko Alender vastas jaatavalt. Eelnõu juhtivkomisjoni esindaja Hanah Lahe on koostamas juhtivkomisjoni poolt ka mõningaid muudatusettepanekuid, mida saab edaspidi keskkonnakomisjonis arutada. Käesoleval ühisistungil kuulatakse aga eelkõige huvigruppide seisukohti majanduse vaatest.

Jaak Aab lausus seoses majanduskomisjoni järgneva päeva, 22. septembri istungiga, et päevakorras on arvamuse andmine keskkonnakomisjonile seoses Vabariigi Valitsuse algatatud kliimakindla majanduse seaduse eelnõuga (928 SE). Kliimaministeerium on teinud seaduse muutmiseks teatud ettepanekuid. Kõneleja leidis, et majanduskomisjon ei ole valmis 22. septembri istungil oma arvamust andma, kuna komisjon ei ole neid muudatusi näinud ega nendega tutvunud. Oleks vajadus Kliimaministeeriumiga muudatusi arutada. Kõneleja leidis, et arvamuse andmine keskkonnakomisjonile võiks jääda sellest järgnevale nädalale. 22. septembri istungil võiks toimuda keskkonnakomisjonile arvamuse andmise ettevalmistamine, kus oleks soov muudatusi sisuliselt arutada.

Marek Reinaas nõustus, et keskkonnakomisjonile on arvamust keeruline avaldada, kui majanduskomisjonil ei ole kogu informatsiooni. Seega 22. septembri istungil võib teemat arutada ja kui komisjon ei jõua arvamuse formuleeringuni, saab selle järgmisele istunginädalale edasi lükata. Ühtlasi, kuna majanduskomisjoni arvamuse andmise tähtaeg on ametlikult möödas, siis tuleks keskkonnakomisjonilt uurida, kas neile on sobiv, kui majanduskomisjon annab neile arvamuse järgmisel nädalal.

Yoko Alender sõnas, et kõige olulisem on, et kõik tunnevad, et nad on saanud materjalidega tutvuda.

Riigikogu majanduskomisjoni nädala (21.09.2026-27.09.2026) töökava

Majanduskomisjoni ja keskkonnakomisjoni ühine istung esmaspäeval, 21.09.2026 kell 11.20

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud kliimakindla majanduse seaduse eelnõu (928 SE) teise lugemise ettevalmistamine: arutelu huvigruppidega majanduse vaatest
3. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäeval, 22.09.2026 kell 14.00

1. Arvamuse andmine keskkonnakomisjonile: Vabariigi Valitsuse algatatud kliimakindla majanduse seaduse eelnõu (928 SE)
2. Riigikogu liikmete Toomas Uiibo, Tanel Teini, Varro Vooglaiu, Kalle Laaneti, Madis Timpsoni ja Rene Koka algatatud liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (911 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Tuumaelektrijaama riigi eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi tutvustus
4. Ülevaade Hiiumaa 110 kV elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamisest
5. Kollektiivse pöördumise „Ilutulestiku kasutamise ja müügi piiramine – inimeste, loomade ja keskkonna hüvanguks“ arutelu
6. Info ja muud küsimused

Riigikogu keskkonnakomisjoni nädala (21.09.2026-27.09.2026) töökava

Keskkonnakomisjoni ja majanduskomisjoni ühine istung esmaspäeval, 21.09.2026 kell 11.20
20. Augusti saalis (konverentsisaal)

1. Keskkonnakomisjoni nädala töökava kinnitamine
2. Majanduskomisjoni nädala töökava kinnitamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud kliimakindla majanduse seaduse eelnõu (928 SE) teise lugemise ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäeval, 22.09.2026 kell 14.00

1. Ülevaade Kliimaministeeriumi 2026. a 2. poolaasta õigusloome plaanist taristuministri valitsemisalas
2. Vabariigi Valitsuse algatatud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooni alusel sõlmitava, riigi jurisdiktsiooni alt välja jäävate merealade elurikkuse kaitse ja kestliku kasutamise kokkuleppe ratifitseerimise seadus (988 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava

Majanduskomisjon (konsensus: Jaak Aab, Aleksei Jevgrafov, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Reili Rand, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

Keskkonnakomisjon (konsensus: Yoko Alender, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Lauri Laats, Hanah Lahe, Tiit Maran, Andres Metsoja, Tarmo Tamm).

2. Vabariigi Valitsuse algatatud kliimakindla majanduse seaduse eelnõu (928 SE) teise lugemise ettevalmistamine: arutelu huvigruppidega majanduse vaatest

Marek Reinaas sõnas sissejuhatuseks, et eelnõu võeti Riigikogu menetlusse 21.05.2026 ja eelnõu esimene lugemine täiskogus toimus 9.06.2026. Keskkonnakomisjon on juunikuus

arutanud eelnõu kahel istungi, millest üks oli avalik istung, kus osalesid huvirühmad. Käesoleval majanduskomisjoni ja keskkonnakomisjoni ühisel istungil keskendutakse kliimakindla majanduse seaduse eelnõu majanduslikule vaatele ja kuulatakse ära huvirühmade tagasiside. Istungil ei olnud võimalik osaleda Eesti Transpordikütuste Ühingu, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ja Sihtasutuse Rohetiiger esindajatel. Kõigi kolme huvirühma esindajad osalesid keskkonnakomisjoni 16.06.2026 avalikul istungil ning kõik kinnitasid, et jäävad oma varasemate seisukohtade juurde.

Tõnis Mölder uuris, miks käesolev istung ei ole avalik.

Marek Reinaas lausus, et üldiselt peaks selleks tulema komisjoni liikmete poolt ettepanek korraldada avalik istung ja sellist ettepanekut ei ole seni tulnud.

Laura Rimmelgas andis ülevaate 928 SE olulisematest muudatusettepanekutest pärast eelnõu esimest lugemist (lisa 1). Eestil on juba 2021. aastast seatud kliimanetraalsuse eesmärk aastaks 2050, aga praeguseni ei ole kokku lepitud, millise tempoga selle eesmärgini jõutakse. Kliimakindla majanduse seadus paneb paika liikumiskiiruse, seades sektoriteülesed eesmärgid aastaks 2030, 2035 ja 2040. Erinevus eelnõu esimeste versioonidega on, et ei fikseerita sektoritepõhiseid eesmärke selleks, et jätta paindlikkust. Kui ühes valdkonnas liigutakse kiiremini, kui mõnes teises on võimalik, siis see jätab paindlikkust. Euroopa Liidu (EL) aruteludes on samuti uueks suunaks mitte enam nii konkreetset kitsaste sektorite kaupa väga jäiksid vahe-eesmärke seada. Õigustatud küsimus on olnud, et kes ja mida võiks teha, et eesmärkideni jõuda. Seetõttu on kliimakindla majanduse seaduse kõrvale koostatud koostöös huvirühmadega viis valdkondlikku teekaarti. Teekaardid ei ole seaduse jõuga, vaid annavad paindlikkust teekonnal vajadusel muudatusi teha. Seal on välja toodud, milliste tegevustega tänase parima teadmise juures erinevad sektorid saavad oma panuse anda, et kliimakindla majanduse seaduses toodud vahe-eesmärgid täita. Eesmärkide seadmisel on arvestatud ka sellega, et Eestisse mahuks juurde rohkem uut tööstust. Arvestatud on ka Eesti varustuskindlusega, et teatud aja saab ja tuleb põlevkivielektrit veel kasutada. Arvestatud on ka põlevkiviõli sektori toimimisega. Teekaardid on väga oluline tööriist ka selleks, et kui valitsuse ja Riigikogu tasandil erinevaid toetusmeetmeid läbi räägitakse, siis näeb, millised on erinevates valdkondades vajadused, et seaduses toodud eesmärke täita. Lisaks on seaduses välja toodud põhimõtted. Majanduse osas on põhimõtteid veel tugevdatud. Põhimõtete puhul on oluline silmas pidada, et need ei ole normid. Tegemist on kaalutluskohtadega, mida erinevate otsuste juures arvesse võtta, aga need ei ole käsud, et neid tuleks alati just selliselt rakendada. Kliimakindla majanduse seadus annab Eesti riigile suuna fossiilkütustest järkjärguliseks väljumiseks, aga tuleb arvestada, et nt kütusehinnad on jätkuvalt kõrged. Seega pigem vaadatakse teemat n-ö riigi investeeringute vaatest, kuid erasektorile selliseid keelde kõnealusel seaduses ei ole ja ei ole ka pärast muudatuste tegemist. Lähtuvalt 2026. aasta suve jooksul tehtud ettepanekutest näeb ministeerium, et eelnõus tuleb selgemalt kirja panna vastutus ja tugevam järelevalve kliimaeesmärkide täitmise üle. Selgemalt peaks paika saama, kes jälgib kliimaeesmärkide täitmist, kuidas Riigikogu protsessis osaleb ning mida tehakse juhul, kui eesmärkide saavutamine satub ohtu. Seetõttu on eelnõu järgnevas versioonis Riigikogu rolli tugevdatud. Eelnõu näeb ette Riigikogu keskkonnakomisjoni senisest selgema kaasamise nii kliimaeesmärkide täitmise seiresse kui ka kliimanõukoja tööga

seotud otsustesse. Väga aktiivne arutelu oli selles osas, kes teekaardid kinnitab ja mis roll neil olema saab. Seetõttu on tehtud ettepanek, et teekaardid kinnitab eri valdkondade ministreid ühendav valitsuskomisjon. See võimaldab tugevdada valdkondadeülest vastutust nende elluviimise eest. Ka kliimanõukoja rolli tugevdamise osas tuli mitmeid häid ettepanekuid. Sh oli kõne all nende roll kliimaaruande hindamisel ehk kliimanõukoda saab tellida analüüse ja auditeid ning teha valitsusele ettepanekuid. Selgemalt on välja toodud, milliste valdkondade esindajad kliimanõukotta kuuluvad, nt on seal ka majandusvaldkonna esindaja. Selgemaks on kirjutatud ka kliimaeesmärkide seire teema, sh see, et kliimaaruandele lisanduvad kliimanõukoja hinnang ja Riigikogu keskkonnakomisjoni seisukoht. Lisatud on ka selge reageerimismehhanism eesmärkidest mahajäämise korral. Ehk siis kui seire näitab, et eesmärkide saavutamine ei ole seniste meetmetega võimalik, siis mis sammud järgnevad, kes sellele tähelepanu juhib, kes peab uue meetmete paketi esitama ja kuidas see jõuab eelarveläbirääkimistele ning ka teekaartide täiendamisse. Täpsustatud on ka seaduse eesmärgi ja põhimõtteid, sh konkurentsivõime, strateegilise iseseisvuse, kasvuhoonegaaside lekke vältimise ning süsiniku sidumise ja ringmajanduse käsitlust. Täiendatud on nt ringmajanduse põhimõtteid sellega, et taastuva ja teise toorme väärindamise kõrval tuleb eelistada biogeense süsiniku võimalikult pikaajalist ja kõrge lisandväärtusega kasutamist võimalikult suures ulatuses. Lisatud on ka kaks uut põhimõtet, mida on paljud sektorid välja toonud. Nendeks on kasvuhoonegaaside lekke vältimise põhimõte ja süsinikuvaru hoidmise ning loodusesse kasvuhoonegaaside sidumist soodustavate tegevuste ja praktikate eelistamise põhimõte ehk looduspõhiste lahenduste eelistamise põhimõte. Need põhimõtted aga ei ole norm, vaid kaalutluskohad. Seadus loob ka eesmärkide iga-aastase kontrolli ja reageerimistsükli, kuigi seadus ise määratleb lisaks 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärgile ka tempo selleni jõudmiseks. See ei too välja sektoripõhiseid eesmärke, vaid need saavad kirja teekaartidesse. Oluline on, et seadus loob ka mehhanismi, mille kaudu regulaarselt jälgida, kas Eesti liigub ettenähtud tempos, millistes sektorites on mahajäämus ja kus saab selle võrra rohkem teha. Siin on oma oluline roll nii Riigikogul, valitsusel kui ka kliimanõukojal, et eesmärkide suunas liikumine oleks ühiskondliku debati osa. Selgem vastutus kliimaeesmärkide täitmise eest on see, mille kliimakindla majanduse seadus kehtestab. Selgemalt on välja toodud ka see, et kliimanõukoda annab sõltumatu teaduspõhise hinnangu ja kohad, kus neid ettepanekuid teha. Valitsusel tekib seadusega selge kohustus hinnangutele reageerida. Teekaardid seovad eesmärgid konkreetsete valdkondlike meetmetega ja kui eesmärkide saavutamine satub ohtu, siis tuleb teekaardid ja meetmed üle vaadata. Kliimanõukoja puhul toodi veel selgesõnaliselt välja, et nad on sõltumatud. Sisse toodi ka täpsemalt see, kuidas nad eesmärkide täitmist hindavad ja kuidas nad oma hinnangut annavad ning koostavad. Kliimanõukojale antakse võimalus tellida auditeid ja analüüse ning nad annavad oma tegevusest igal aastal Riigikogule aru.

Kadi Kõiv lausus, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) vaates ei ole kliimakindla majanduse seaduse põhiküsimus mitte ainult kliimaeesmärkides, vaid selles, kuidas neid eesmärke saavutatakse. MKM peab väga oluliseks, et seadus looks ettevõtetele ja investoritele pikaajalise selguse. Eesti vajab investeringuid, sh uut tööstust, kuid ka olemasolevat tööstust ja selle toetamist üleminekul. MKM näeb, et kliimaeesmärkide seadmisel tuleb väga selgelt arvestada ka majanduse arenguga. Sektoripõhistest eesmärkidest loobumine toetab MKM-i hinnangul Eesti majanduse kasvatamist ja annab võimaluse selles

osas täpsemat vaadet ja sihti kujundada ning investeeringuid Eestisse tuua. MKM näeb, et valdkondlike ja ka puhta tööstuse teekaardil on väga oluline roll. Teekaardid küll ei lahenda kõiki probleeme, kuid nähakse, et kui neid hoida ajakohasena ja uuendada, siis on nende kaudu võimalik anda tööstusele väga selge vaade, mistõttu on oluline neid elavate dokumentidena hoida. MKM peab oluliseks, et kliimapoliitika toetaks ressursitootlikkuse kasvu. Tootlikkuse osas on vaja selgelt samme astuda ja tööstust ka selle poole pealt toetada. Oluline on ressursse mitte vähem kasutada, vaid kasutada neid targemalt ja suurema lisandväärtuse loomiseks. Lisaks sellele on oluline ka majanduse vaate koostamine. MKM-is on olemas soov ja ka valmidus konkurentsivõime hinnanguid koostada. See on küll otsese kohustusena välja jäänud, aga kui suudetakse kokku leppida, et kliimanõukojas oleks lisaks muule teadmisele esindatud ka majandus- ja finantsvaldkonna ekspertiis, siis usutakse, et selles osas saab hinnangud tehtud. Tähtis on, et hinnangutega ka edaspidi arvestataks. Lisaks nähakse, et heite vähendamise eesmärgid, mis on seaduses toodud, ei ole ülempiir. Kui tehnoloogia areng, investeeringud ja turutingimused võimaldavad, saab heidet ka kiiremini ja rohkem vähendada. Sellisel kujul seatud raamistik annab võimaluse kompromissina eelnõuga edasi liikuda.

Laura Rimmelgas täiendas, et konkurentsivõime analüüs on jätkuvalt seaduses sees ja on kõigi jaoks protsessis oluline olnud.

Heiki Hepner sõnas, et kliimakindla majanduse seadus on väga üldine ja kohati võiks justkui öelda, et see ei mõjuta midagi. Omavalitsuste jaoks on väga oluline regionaalareng ja töökohad ning need teemad teevad Eesti Linnade ja Valdade Liidule (ELVL) muret. See ei puuduta ainult põlevkivitööstust, vaid ka metsa- ja puidumajandust, põllumajandust ja turbatööstust. Teekaardid ei anna samuti nendes küsimustes piisavat selgust. Ühtlasi on tõsine kitsaskoht, mida ka teekaardid ei puuduta, elektri jaotusvõrguga seonduvad küsimused. Kliimakindla majanduse juures peaks elektrikasutus hüppeliselt kasvama ja asendama teatud fossiilseid energiaallikaid. Küll aga teemat, kuidas seda peaks realiseerima nii ettevõtluses kui ka tavainimeste osas, ei ole arutatud. Need on kitsaskohad, mida eelnõu ei lahenda. Lisaks, Kliimaministeeriumi poolt on koostamisel looduse taastamise kava. Vaadates kliimakindla majandusega seonduvaid väljakutseid, siis tundub, et ka seal lähenemised lahknevad. Seega ka seal on kõneleja vaates mitmeid kohti, mida arutada.

Kati Rostfeldt ütles, ettevõtjad loomulikult toetavad liikumist puhtama majanduse poole, aga Eesti Tööandjate Keskliit (Tööandjate Keskliit) toetab seda viisil, mis arvestaks ka investeerimissummade ja -võimekusega. Tööandjate Keskliit ei ole käesolevat toetanud, sest liidu ootus ühele seadusele on, et see annaks pikaajalise vaate ja õigusselguse. Hetkel on seadus läinud väga palju üldisemaks ja lühemaks, kui on olnud eelnevad versioonid. Risk, mida seal nähakse on, et see annab väga laia ruumi erinevate kohustustega seotud tõlgendustele ja vaidlustele. Kui eelmistes versioonides on olnud ka sektoraalsed eesmärgid, siis nende arutelude käigus ei ole tööstusettevõtete hinnangul kõigis valdkondades kliimaneutraalsuse eesmärgid realistlikud. Eestis ei ole sobivaid tehnoloogilisi lahendusi ja on väga mitmeid keerulisi valdkondasid, nt keemiatööstus, transpordivaldkond, põllumajandus. Seetõttu on selline üldine seadus väga suure rakendusriskiga. Kui seadus ütleb, et ettevõtjatel otseseid kohustusi ei ole, siis need kohustused tulevad kaudselt ja otsustusõigus liigub

Riigikogult täitevvõimule. See tähendab, et kohustusi ja piiranguid hakatakse seadma ministri määruste kaudu kohalike omavalitsuste tasandil, kui rakenduvad kliimakavad, mis survestavad kohalikke omavalitsusi vastutama. Seetõttu Tööandjate Keskliit näeb, et realiseerumas on risk, et ettevõtlusvabadust hakkavad piirama ametkonnad. Tööandjate Keskliidu ettepanek on võimalikult selgelt välja öelda, et igasugused ettevõtlusvabadust piiravad kohustused peaksid tulema seadusest. Põhjus, miks jätkuvalt ollakse mures, kuigi kõik kohustused on seadusest välja võetud, on, et kevadel pöörati tähelepanu Kliimaministeeriumi poolt tellitud olulise kliimamõju hindamise uuringule, kus on markeeritud kõik Eesti ettevõtted, kellel on oluline kliimamõju, tehtud nendest n-ö mustad nimekirjad ja ettepanekud poliitilisteks otsusteks, et hakata nende tegevusi piirama loastamise kaudu. See on risk, mida nähakse realiseerumas, kui seadus ühtegi kohustust ja piirangut ei sätesta. Teekaartide õiguslik staatus on jätkuvalt ebaselge. Küsimus teekaartide osas tuli üles umbes aasta aega tagasi, kui Tööandjate Keskliit avaldas arvamust, et terviklik mõjuhindamine ei ole olnud seaduses piisav ja seda tuleks teha sektorite kaupa. Sel hetkel olid olemas sektorite piirväärtused heitme vähendamiseks ja Kliimaministeerium teekaardid ka sisse tõi. Praeguseks ei ole teekaardid ettevõtlusorganisatsioonide poolt kooskõlastatud. Oli väga tugev ajasurve ja liidu hinnangul ei ütle teekaardid hetkel, kas sektori eesmärgid on jõukohased ja milliseid kohustusi tuleb ettevõtetele seada või mitte. Seetõttu on Tööandjate Keskliidu ettepanek kindlasti teekaartidega jätkata, sest küsimus on ka jõukohasuses ehk kas tempo, mille Kliimaministeerium on ette näidanud, on jõukohane. See teadmine annaks aluse ka EL-is läbirääkimistele minna. Mõnes olulises sektoris teekaarte ei olegi. Nt keemiatööstus on väga keeruline valdkond, kus tehnoloogilisi lahendusi ei ole. Seal ei ole teekaarti selle kohta, kuidas kliimanetraalsust saavutada. Tööstuse teekaart on väga tervitatav ja et on toetavaid meetmeid rohetechnoloogia arenguks, aga olemasoleva tööstuse väljakutsetele sealt vastuseid ei leia. Ühtlasi, eelnõu on juba läbinud nii mitmeid muutusi, et see vajaks uuesti kooskõlastusringi, sest tegemist ei ole eelnõuga, millele viimati ametlik kooskõlastus anti.

Ants-Hannes Viira lausus, et eelnõu seletuskirjas öeldi teekaartide kohta nii seda, et need ei ole siduvad, kui ka seda, et seal on eesmärgid kirjas. See loobki rakendusriski, millest ka eelkõneleja rääkis. Teiste riigi poolt ettevalmistatavate dokumentidega rakendusriski juba kohatakse. Inimesed tõlgendavadki väga erinevalt, kas kliimaeesmärk on sektoraalne või mitte. Üldiselt Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (Põllumajandus-Kaubanduskoda) toetab lähenemist, et kliimaeesmärgid on üldisemad ja ei ole kitsa sektori põhised. Kliimaministeerium tõi välja, et kliimanõukoja roll saab selgemaks ja kõneleja sooviks väga näha uut eelnõu versiooni, et sellele hinnang anda. Algses eelnõu versioonis oli teemaga veidi probleeme. Põllumajandus-Kaubanduskoja ning põllumajandus- ja toidusektori poolt soovitakse kindlasti, et toidujulgeoleku põhimõtte saaks põhimõttena kirja. Seda mainiti eelnõu esimeses versioonis veidi ebaselgelt.

Kärt Alaküla sõnas, et Eesti Keemiatööstuse Liit (Keemiatööstuse Liit) ei ole kahjuks saanud toetada kliimakindla majanduse seaduse eelnõu selle senisel kujul. Küsimus on, kas eesmäärke seatakse koos realistliku hinnanguga, et kas ja millistel tingimustel on neid võimalik saavutada. Keemiatööstuse Liit on varasemalt olnud skeptiline ka 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärgi suhtes ja ei toetanud 2040. aastaks kavandatud 90%-list heitkoguse vähendamise eesmärki. Põhjuseks on, et varasem raamistik loodi teistsugustes

oludes. Hetkel seisab Euroopa samaaegselt silmitsi tööstuse konkurentsivõime vähenemisega, tootmiskulude kasvuga, energiahindade volatiilsuse suurenemisega, kasvava impordisõltuvusega, geopoliitilise ebastabiilsusega ja julgeolekuriskidega ning tööstusliku tootmise üha kiireneva ümberpaigutumisega väljaspool EL-i. Sellises olukorras peaks kliimapoliitika läbivaatamine pöörama oluliselt suuremat tähelepanu tööstuse konkurentsivõimele, energiajulgeolekule, strateegilisele autonoomiale ning ka energiamahukate tööstusharude realistlikule ülemineku rajale. Kõneleja tuletas meelde, et Eesti riik nõustus –90% eesmärgiga EL-is tingimuslikult, eeldusel, et vajalikud dekarboniseerimist võimaldavad tingimused on täidetud. Tekib aga väga oluline küsimus ehk kus on mehhanism, mis hindab, kas tingimused on olemas ja mis juhtub, kui hindamise tulemusena selgub, et tingimused ei ole täidetud. Keemiatööstuse Liidu arvates ei saa olla nii, et heite vähendamise eesmärk on siduv, aga selle saavutamise eeldused on deklaratiivsed. See küsimus on eriti oluline tööstuse jaoks, kus investeringud on pikaajalised ja kallid ning paljude tehnoloogiliste lahenduste puhul ei ole hetkel võimalik öelda, et alternatiivid on kindlasti olemas, taskukohased ja Eestis rakendatavad. Liit tõi ka oma varasemates seisukohtades välja mitmeid eelnõuga seotud praktilisi probleeme. Esiteks, praegused valdkondlikud teekaardid ei täida sisuliselt neile pandud ülesannet. Seaduse järgi peaksid need andma trajektoori ja sisaldama konkurentsivõime eesmärke, meetmeid, mõõdikuid, aga praegusel kujul seda ei ole. Kindlasti ei ole seda tööstuse teekaardis ja tööstuse kõige heitemahukamate sektorite puhul. Samuti delegeeritakse eelnõuga olulisi kliimapoliitilisi valikuid kohaliku omavalitsuse tasandile, ilma et oleks piisavalt hinnatud nende mõju ettevõtlusele, tööstusinvesteringutele või energiajulgeolekule. Lisaks, kliimaeesmärkide ja konkurentsivõime eesmärkide suhe on eelnõus endiselt väga ebaselge. On arusaadav, mis on kliimaeesmärgid, aga kuidas ja mil moel hinnatakse või mõõdetakse konkurentsivõime eesmärke, ei ole mõistetav. Tekstis on see küll deklaratiivselt olemas, aga kliimaeesmärkidega võrreldavat rolli ei ole. On selge, et konkurentsivõime mõõdikud ja mehhanismid, mille järgi konkurentsivõime arengut hinnata, puuduvad. Keemiatööstuse Liit on seisukohal, et praeguses olukorras peaksid konkurentsivõime ja kliimaeesmärgid olema võrdväärsed, mitte et konkurentsivõime on kõrvalteema. Ühtlasi on seaduses tõsine probleem ka õigusselguse, läbipaistvuse ja rakendatavusega. Seadusest ei ole üheselt arusaadav, kellele ja kuidas pikaajalised eesmärgid praktikas kohalduvad ning kuidas neid hakatakse arvesse võtma nt lubade andmisel ja planeeringute menetlemisel. Lisaks eelpool mainitule on väga oluline probleem kogu menetlus ise. Lisaks kliimakindla majanduse seadusele vaadatakse ka seda, mis toimub EL-is. Hetkel käib Euroopa kliima- ja tööstuspoliitika põhjalik ümberhindamine. Läbi vaadatakse heitmekaubanduse süsteemi (ETS), selle ülesehitust, süsinikulekke kaitsemeetmeid ja Euroopa konkurentsivõime küsimusi üldisemalt. Siinkohal on liidu jaoks tekkinud suur vastuolo. Kogu kliimakindla majanduse seaduse menetlemisele on kulutatud väga palju aega ja ressursi, samal ajal kui Eesti tööstuse jaoks lähiaastatel veel otsesemalt mõjuv ETS-i läbivaatamine toimub kiirkorras. Keemiatööstus on ka ETS-i kohta esitanud mahukaid ja väga põhjalikke seisukohtasid, aga sisulisi vastuseid on saadud vähe ja ei ole olnud aega mõjuanalüüside ega sisulise kaasamise jaoks. Liidu hinnangul oleks tulnud oluline osa ressursist ja ajast kulutada sellele, kuidas püstitada seisukohad ja eesmärgid ETS-i läbivaatamise protsessis. ETS otsustab, millistel tingimustel saab Eesti tööstus Euroopas edasi investeerida ja toota. Lisaks, Eesti suurim tööstuslik heiteallikas on põlevkiviõlisektor. Keemiatööstuse Liidu varasemates seisukohtades on juhitud tähelepanu, et tööstuse teekaart

küll nimetab seda sektorit, aga ei anna sisulist vastust, milline võiks olla selle sektori realistlik üleminekutee, millised tehnoloogiad oleksid kasutatavad, millised oleksid investeeringuvajadused ja mõju konkurentsivõimele. Seetõttu ei peaks põlevkiviõli puhul rääkima ainult sellest, millal teatud uus tehnoloogia võiks teoreetiliselt olemas olla, vaid tuleb vaadata ka seda, millal on võimalik olemasolevaid tooteid ja nende kasutusvaldkondi asendada. Nt meretransport on üks valdkondi, kus fossiilkütustest loobumine on keeruline ja aeglane. Ka EL arvestab sellega, et transpordis kasutatakse fossiilkütuseid veel pikka aega. Seega ei pruugi põlevkiviõli nõudlus lähiaastatel kaduda lihtsalt sellepärast, et Euroopas on seatud kliimaeesmärk. Kui alternatiivseid kütuseid ja tehnoloogiaid ei ole piisavas mahus, konkurentsivõimelise hinnaga ja vajalikus taristus olemas, ei ole mõistlik eeldada, et fossiilkütustel põhinev tootmine lineaarse trajektoori järgi kaob. Seadusega ei tohiks eeldada tehnoloogiliste lahenduste olemasolu enne, kui on teada, et lahendused on tehnoloogiliselt, majanduslikult ja taristuliselt teostatavad. Liidu ettepanek kindlasti ei ole kliimapoliitikast loobuda, vaid teha kliimapoliitika teostatavaks. Kui eesmärkide saavutamiseks vajalikud tingimused on olemas (energia, taristu, tehnoloogiad, rahastus, turud ja kaitse süsinikulekke eest), siis peab tööstus olema valmis investeerima ja muutuma. Kui tingimused ei ole olemas, peab olema mehhanism, mis seda tunnistab ja võimaldab trajektoori vastavalt kohandada.

Henrik Välja ütles, et Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit (EMPL) on seni jäänud kliimakindla majanduse seaduse küsimuses küllaltki neutraalsele positsioonile. EMPL-i hinnangul on kliimakindla majanduse eesmärk eelkõige investeerimise, investeeringute keskkonna ja investeeringute konkurentsivõime küsimus. Seadus on oma senises sõnastuses jäänud nõrgaks investeerimiskindluse loomisel, samal ajal kui on väga selged riskid, mille tõi välja Tööstuste Keskliit. Need riskid on EMPL-i jaoks väga tõsised ehk et seadusest tulenevaid eesmärke hakatakse tõlgendama ametkondade tasemel viisil, mis ei pruukinud algselt olla eesmärk ja seeläbi ettevõtlust piirama. Teekaartide koostamine kui protsess on olnud positiivne näide ettevõtlussektori ja riigi koostööst ühiste tulevikuplaanide kujundamisel, aga nende panus investeerimiskindluse loomisesse jääb hetkel kas ebaselgeks või nõrgaks. Sellest tuleneb ka EMPL-i üsna neutraalne positsioon selles küsimuses. Investeerimiskeskonnale need palju juurde ei anna, aga teatud riskid võivad sellega kaasneda. Samal ajal on riigiga ühine pika plaani seadmine olnud positiivne. Rääkides käesoleval istungil Kliimaministeeriumi poolt tutvustatud muudatusettepanekutest, siis seal oli mitmeid positiivseid muudatusi ja suundasid. Mets ja puit on Eestis kohalik tooraine, mis pakub riigile strateegilist autonoomiat, mis pakub võimalust üles ehitada kliimasõbralikku tööstust. Küll aga on peamine küsimus investeeringutes ja nende tegemise kindluses. Biogeense süsiniku pikaajaline talletamine toodetes ja suurema jalajäljega toodete asendamine on väga mõistlik eesmärk, mida seadusega võtta ja mis võimaldab vähendada kliimamõju erinevates sektorites, eelkõige ehitussektoris. Väga palju on võimalik teha ka energeetikavaldkonnas, seejuures viisil, mis tõstaks ka töötleva tööstuse konkurentsivõimet, mis on Eestis olnud viimastel aegadel surve all, nt toetades suurte energiatarbijate juurde puidupõhise või bioressursside põhiste koostootmisjaamade rajamist. Need on teemad, mida teekaardis saab käsitleda ja mida ka seni käsitletud on. Oluline küsimus on, kuidas jõuda sinna, et teekaart annaks ettevõtjatele piisava kindlustunde, et ka kirjeldatud investeeringud ära teha.

Ahti Asmann lausus, et käesoleval istungil tuleks lähtuda eelkõige eelnõu majanduslikust

aspektist, kuid antud seadusel majanduslik vaade puudub. Tegemist on ainult kliimaeesmärkide küsimusega. Üsna märgiline on, et seaduse seletuskirja leheküljel 32, kus on peatükk mõjust majandusele ja riigi rahandusele, hinnangutes tuginetakse Stockholm Keskonnainvesteeringute Tallinna Keskuse läbi viidud uuringule aastal 2019. Seletuskirja koostajad ei ole märkinud, et selle uuringu kohaselt negatiivne mõju Eesti SKP-le võib ulatuda kuni –10%. Instituut hindas –10% SKP-le mitte suureks. Kõneleja leidis, et see on üsna märgiline. Viru Keemia Grupp AS-i (VKG) hinnangul on seaduse suurim probleem, et eesmärgi saavutamine on lubatud põhimõtteliselt iga hinnaga. Puuduvad elementaarsed kaalutluskohad, nt kas see on ühiskonnale jõukohane, kas kliimaneutraalsuse suunas teostatavate tegevuste võimalikud negatiivsed tagajärjed on proportsionaalsed saadava kasuga, kas ja kuidas mõjutab see riigi majandust, maksulaekumisi, sotsiaalset heaolu ning julgeolekut. Väga ohtlik on, et seadus sisuliselt legitimiseerib kliimaküsimuse prioriteetsust ükskõik millise eluvaldkonna ees. Kõneleja lausus, et eelnevalt oli juttu, et seaduses on arvestatud ka põlevkiviõli jätkuva toimimisega. Deklaratiivses mõttes on sellega arvestatud, kuid sisulises mõttes mitte. Kui heitmekaubanduse ettepanekud Euroopa Komisjonilt (Komisjon) tulid, siis anti ettevõtetele võimalus kirjalikuks tagasisideks. Enne seisukohtade väljatöötamist lubati maha istuda, et vaadata, milliseks saab maksumõju olema ettevõtetele. Seda lubadust rikuti. VKG-l on olemas mitmed Exceli tabelid erinevate stsenaariumidega, kus on näha, millisel aastal ja milliste eelduste puhul põlevkiviõli tootmine Eestis lõpetatakse, aga need stsenaariumid ei ole kahjuks kellelegi huvi pakkunud. Kõnealune seadus sellisel kujul normaliseerib selle olukorra. Teekaartide puhul jääb arusaamatuks, et Riigikogu komisjon hakkab majandust läbi teekaartide mõjutama. Kokkuvõttes võib öelda, et maailm ei ole hetkel nulleesmärgiga sama tempoga kaasa läinud, kui mitte öelda, et üldse pole läinud. Hetkel tempo fikseerimine on kas vale või kindlasti väga ebatäpne. Lisaks, seadus legitimiseerib Eesti energiajulgeoleku halvenemise. Kõneleja tõi välja, et ei ole näinud ühtegi analüüsi, milline on sotsiaal-majanduslik mõju, kui põlevkiviõli tootmine suletakse nt 2032. aastal. Kõneleja ei toeta kindlasti sellisel kujul ja sõnastuses seaduse vastu võtmist.

Tõnis Vare tutvustas Eesti Elektritööstuse Liidu (Elektritööstuse Liit) seisukohti (lisa 2). Majanduse areng sõltub investeeringutest ja investeeringute kindlust tekitab õigusselgus. Vaadates Eesti majandusstatistikat, siis riigi investeeringutega majandust ei kasvatata. Vaja on erainvesteeringuid, kuid need vähenevad. Põhjuseks on õigusselguse puudumine. Kliimakindla majanduse seaduse puhul on tegemist normitehnilise fopaaga. Võttes hea õigusloome ja normitehnika eeskirja, mis on seadusena sätestatud, siis sealt saab probleem alguse. Võib olla on tegemist ka süsteemse probleemiga, et riigis tegeleb seadusloomega ministeerium, täitevvõim, mitte seadusandja ja Riigikogu. Eelnõu probleem ei ole kliimaeesmärkide olemasolu, vaid nende õiguslik konstruktsioon. Eesmärgid on jäigad, kuid põhimõtete toime, eesmärgi saavutamise piirid ja mittesaavutamise tagajärjed on ebapiisavalt määratletud. See jätab olulise poliitiliste valikute sisustamise seadusandja asemel täitevvõimule ja kohtutele. See on põhjus, mis õigusselguse puhul takistab investeeringuid. Eestisse ei investeerita, vaid minnakse teise riiki, kus õigusselgus on konkreetne. Hea õigusloome tava ütleb, et kui võetakse kasutusele uus mõiste või õigusanalooget ei ole, siis see pannakse paragrahvi ja kirjutatakse seaduses lahti, mida see tähendab. Täitevvõimul ja kohtul ei ole võimalust iseenesest seadusloomega tegeleda. Seega esimeseks probleemiks on, et põhimõtete õiguslik toime on liiga avar. Teiseks probleemiks on, et eesmärgid on jäigad.

Antud on kliimaeesmärgid, mida tuleb täita, kuid kuidas sinna jõuda, selle kohta informatsiooni ei ole. Lahenduseks oleks lisada põhimõtete kaalumise reegel. Kolmandaks probleemiks on, et Riigikogu ja kohtute rollide piir jääb ebaselgeks. Lahenduseks oleks muuta teostatavuse kontroll kohustuslikuks. Kõneleja tõi välja kolm küsimust, millele eelnõu peaks konkreetselt vastama: kas §-des 4–10 võivad üksi olla isiku õiguste piiramise alused; mis juhtub, kui vahe-eesmärk ei ole tehniliselt või majanduslikult realistlik; ja millal peab valitsus esitama Riigikogule muudatus- või lisameetmete ettepaneku. Seega kliimaeesmärgid võib säilitada, kuid seadus peab määrama ka nende kohaldamise piirid, tasakaalustamise reeglid ja kohustusliku realistlikkuse kontrolli. See tähendab, et Riigikogu määrab eesmärgid ning nende saavutamise poliitilised ja õiguslikud piirid. Täitevvõim valib nende piires meetmed ja põhjendab valikuid. Kohus kontrollib otsuste õiguspärasust, menetlust ja põhjendust, kuid ei pea ise kujundama kliimapolitiilisi põhivalikuid.

Mihkel Härm lausus, et tema hinnangul on väga positiivne, et selline seadus on tekkimas ja Elektrilevi OÜ (Elektrilevi) toetab, et Eestis kliimakindla majanduse seadus luuakse. Seda toetatakse, kuna tekib vähemalt teatud selgus. Ühtlasi on positiivne, et sellise pikaajalise põhimõttelise eesmärgi sõnastab Riigikogu. Riigikogu roll on selliseid riigi pikaajalisi poliitilisi eesmärke kokku leppida ja neid sõnastada. Majanduse vaates tähendab see, et elektrifitseerimine peab jätkuma. Elektrifitseerimine peab isegi veel suurema hoo sisse saama. Elektrilevi vaates tähendab see, et võrk muutub olulisemaks, võrk vajab jätkuvalt veel rohkem investeeringuid, kui seda ka hetkel ollakse suutelised tegema. Seega, kui raam saadakse paika, siis saab tegeleda järgmiste oluliste seadustega, nt elektrituruseadus, mille osas ka majanduskomisjonile on soovikiri saadetud, mida peaks elektrituruseaduses tariifimetoodika osas ette võtma ja järgmiseks täpsustama. Elektrilevi toetab seaduse vastuvõtmist ja usub, et edasi saab tegeleda detailide ja nüansside täpsustamisega.

Allar Peek sõnas, et Eesti Turbaliit (Turbaliit) leiab, et kõnealuse seaduse menetlemine sellisel kujul tuleks lõpetada. On arusaamatu, kuidas 2026. aastal käsitletakse seaduses teatud sektorit eelmise sajandi alustel. Turbasektor ei ole briketitootjad, vaid ollakse kõrgtehnoloogiliselt kasvusubstraatide tootjad, mis on oluline alus toidujulgeolekule nii Eestis kui ka EL-is tervikuna. Lisaks ei ole tehtud piisavalt mõjuanalüüse. On tehtud analüüse küll kliima kohta, aga ei ole analüüse, mis analüüsiks seaduse majanduslikku mõju, konkurentsivõimet jne. Seadus on tehtud kiiresti ja valedel alustel. Selles osas tuleks aeg maha võtta ja läheneda sellele korrektselt. Teekaartide puhul ei ole aru saada, milleks need mõeldud on. Kui neil ei ole seaduslikku võimu ja need on suunavad, siis mis on nende eesmärk. Näiliselt on tehtud ka kaasamine, kus Kliimaministeerium teekaarte tutvustas, kuid sisuliselt nad mitte ühtegi sektori ettepanekut ei arvestanud. Seega on arusaamatu, kuidas peaks sektor nendega sama rada käima, kui sektori panust ja sisendit ei arvestata. Lisaks nähakse, et seadus on oluline julgeolekuoht Eesti regionaalpoliitikale. Turbatööstus on olnud maapiirkonnas pikaajaline, stabiilne, tagab seal kõrgepalgalised töökohad ja on jätkusuutlik, kuid seaduseloomes puudub igasugune arusaam tööstuse tulevikust. Investeeringuskindlus on puudulik. Hetkel on sektoril u 150 mln euro eest plaanilisi investeeringuid, mis on pandud pausile, sest ei saada aru, mida toob tulevik. Turbaliit on näinud ka ministeeriumi maksupoliitilisi visioone, mis eeldaks sektorile lähiajal u 350%-list maksutõusu, kus nad kirjeldavad, et osad ettevõtted lõpetavad paratamatult selle tagajärjel töö. Samas teiselt poolt

öeldakse, et tuleks teha investeeringuid. Tegemist on üksteisega vastuolus olevate teesidega. Kokkuvõttes ei ole arusaadav, mis on kõnealuse seaduse eesmärk, kellele see on mõeldud ja kuidas see peaks Eesti majandust ning kliimat hetkelises olukorras edasi aitama.

Peep Siitam ütles, et Eesti Puhta Tööstuse ja Tehnoloogia Liidu liikmed on arvamusel, et Eesti elu ilma elamisväärse keskkonna ja konkurentsivõimelise majanduseta ei ole võimalik edendada. Konkurentsivõimelise majanduse puhul on kõne all eelkõige ekspordivõimeline majandus. Rääkides ekspordist, siis enamik liidu liikmeid teenivad tulu Eestist väljastpoolt ehk eksporditegevustega. Üldiselt on väga levinud eksiarvamus, et muu maailm saaste vähendamise, kliimaeesmärkide või üldse kliimamõjude vähendamisega ei tegele või tegelevad oluliselt vähem kui Eestis või EL-is. Tegelikult teemaga tegeletakse ja probleem on hoopis selles, et küsitakse siinsete ettevõtete käest, kes sealsel turul oma tooteid ja teenuseid müüvad, kuidas teil koduturul konkurentsivõime tagamisega olukord on ja kuidas riigi majandust edendatakse konkreetselt väiksema keskkonnamõju ja väiksema saastamise mõju suunas. Kliimakindla majanduse seadus peaks olema selline seadus, mis aitaks sellele küsimusele vastata. Ühemõtteliselt aga ei aita. See ei aita vastata ka küsimusele, kuidas riik ekspordivõimelist puhast tööstust ja neid tehnoloogiaid arendab ning neid võimalikult kaua Eestis peab, selleks et nad tugevamaks saaksid kasvada ja lisandväärtust rohkem maailmast Eestisse tuua. Eelnõu nimetab konkurentsivõimelist majandust küll eesmärgina, aga ei muuda seda kliimapolitiiliste otsuste suhtes siduvaks kriteeriumiks. Ehk siis heite vähendamise eesmärgid on arvulised, tähtajaliselt ja regulaarselt seiratavad, aga majanduskasv, lisandväärtus, energia taskukohasus ja investeerimisvõime jäävad deklaratiivseteks. Kui tegemist oleks kliimamõjude vähendamise seadusega, siis see oleks arusaadav. Rääkida aga kliimakindlast majandusest on üsna kohatu. Lisaks, riigis on olemas säästva arengu seadus, mis on deklaratiivsuse tasemel peaaegu sama nagu kõnealune seadus. Kliimakindla majanduse seadus seab küll kliimamõjude vähendamise osas konkreetseid numbreid, kuid jääb siiski deklaratiivseks. Tekib küsimus, miks ei saaks säästva arengu seadust paremaks muuta. Säästva arengu seaduses on majanduse ja keskkonnasäästu teemad ühemõtteliselt balansis ja olulised. Kõnealuse seaduse puhul tasuks ehk hetkeks aeg maha võtta ja keskenduda veel kord investeerimiskindlusele ning majanduseesmärkide sissetoomisele.

Marek Reinaas lausus, et tundub, et paljud huvigruppide poolt tõstatatud probleemid on leidnud kajastust ministeeriumi muudatustes. Ühtlasi jääb igaveseks aruteluks see, kas teatud teekaardid, tegevuskavad jne peavad olema väga konkreetsed või pigem seadma eesmärgi ja teekonna lõpp-punkti leiab mõistlik ettevõtja ise. Ühtlasi on palju kõne all, et kliimakindla majanduse seadus mõjutab kehvasti konkurentsivõimet ja investeerimiskindlust, justkui kliimamuutustega seoses maailmale kulusid ei oleks. Tegelikult on kliimamuutustega seotud kulud majandusele väga suured ja sellest ei saa mööda vaadata. Järgnevalt palus kõneleja Kliimaministeeriumi kommentaari seoses huvigruppide tagasisidega.

Laura Remmelgas sõnas, et huvigrupid kandsid sõnumeid, millega osalt saab tegeleda Eesti, kuid mis osalt tuleks viia ka Komisjoni tasandile ja sellega ka tegeletakse. Kliimakindla majanduse seadus on ettevõtete huvidega väga hästi kooskõlas ja võimaldab Eestil ka Komisjoni tasandil nii heitkogustega kauplemise süsteemis kui ka riikide kliimaeesmärkide vaates seista ettevõtete huvide eest. Kliimaministeerium on korduvalt ettevõtetega maha

istunud ja ka nende ettepanekutega arvestanud. Eelnevast arutelust jäi üldisemalt kõlama küsimus sellest, kuidas kogu konkurentsivõime poolega (teekaardid, eesmärkide täitmise seire) tagada ka see, et majandusmõju ja konkurentsivõimega arvestatakse. Ministeerium on püüdnud kogu seiremeetmete täiendamisega Riigikogu rolli täpsemaks kirjutada. Konkurentsivõime aruanne kindlasti annab ka majanduse poolt juurde. Lahti on püütud kirjutada see, kuidas tõsta sektorite konkurentsivõimet viisil, mis võimaldab kliimaeesmärke täita. ELVL viitas, et mõned teemad on jäänud tähelepanuta. Energeetika teekaarti hetkel eraldi ei ole, kuna energiamajanduse arengukava on värskelt valminud. Teekaartide puhul on oluline silmas pidada, et tegemist on jätkuva protsessiga ja neid tuleb perioodiliselt üle vaadata ning ajakohastada koostöös huvirühmadega. Hetkel teekaartides sisalduv on praegune parim teadmine, aga kõne all on 25-aastane periood, seega need tuleb jooksvalt üle vaadata, meetmeid täpsustada ja võib-olla tekib ka vajadus teekaarte teatud valdkondadele juurde luua. Toodi ka välja, et igas sektoris pole kliimaneutraalsuse eesmärgid realistlikud, mis on arusaadav. Ka teekaartides antakse see vaade, kui palju on võimalik panustada nt põllumajandussektoril. On selge vaade, et kliimaneutraalsust põllumajanduses praeguste teadmistega ei ole võimalik saavutada. Sellise kindluse teekaardid peaksidki andma, et mis on hetkel parim teadmine, millega ka eesmärkide seadmisel arvestatakse ning mille alusel eesmärke ja meetmeid üle vaadatakse ning vajadusel täiendatakse. Mitmel korral viidati ka loastamisele ehk et seadus võib tekitada täiendavaid ohte. Seadus ei loo mitte midagi uut. Ka praegu tuleb lubade väljastamisel kliimaeesmärkidega arvestada, aga pigem annab see realistlikuma trajektoori. Keemiatööstuse Liit rääkis nii EL-i vaatest ja seal toimuvatest protsessidest kui ka kliimakindla majanduse seadusest. Kliimaministeerium on kliimakindla majanduse seaduse koostamisel võtnud arvesse arenguid, mis võivad EL-i suunal tulla, aga pigem andnud põhjendused ja vaated, mis Eesti sektorite edasist toimetamist võimaldavad. Vaadates ka Eesti hiljuti kinnitatud seisukohti heitkogustega kauplemise süsteemi kohta, siis need murekohad ja soovid on seal kajastatud. Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu on selle võimaldava raami andnud. Turbaliidu puhul on murekoht turbakäsitlemise seaduses. Kõneleja kinnitas, et sektoreid eraldi seadus mitte kuidagi ei käsitle. Kliimakindla majanduse seaduses ühtegi viidet turbasektorile ei ole. Teekaart on aga turbakasutusele koostatud. Teekaardis on ära markeritud, et meetodid tuleks üle vaadata ning teadus- ja arendustegevusele rohkem rõhku panna. Need on kohad, millele sektor on tähelepanu juhtinud. Põhjus, miks teekaardid on olulised, on see, et tegemist on tööplaani ja kokkuleppega, et nende teemadega tegeletakse ja liigutakse edasi. Need peegeldavad paljuski sektori praeguseid murekohti. Kui teekaart vajab tulevikus täiendamist, siis see on samuti seal ette nähtud. Elektritööstuse Liidu esindaja tõi välja põhimõtted ja selle, kuidas need ei ole hea seadusloomega kooskõlas. Eesti Puhta Tööstuse ja Tehnoloogia Liidu esindaja tõi välja säästva arengu seaduse olemasolu. Vaadates nt keskkonnavaldkonna üldosa seadust, siis ka seal on põhimõtted olemas ja see on keskkonnaõiguses varasem praktika. Taolistes majandusseadustes ei ole võib-olla tõesti sel kujul põhimõtteid varem kasutatud. See põhimõte on oluline, kuna annab suuna, aga seda suunda ei pruugi iga kord olla võimalik 100% rakendada, seega kaalutluskoht on väga oluline.

Tõnis Mölder lausus, et VKG oli 2021. aasta septembris esimene suurem ettevõtte, kes tuli välja ideega, et investeerimiskindluse jaoks on vaja kliimaseadust. Praegune Riigikogu koosseis on ametis veel 5,5 kuud ja kui selle ajaga otsust vastu ei võeta, siis kõik menetluses olevad seadused kaotavad kehtivuse ja langevad menetlusest välja. Kõneleja uuris, kas VKG

esindaja näeb, et kõnealust seadust saab veel läbi muudatuste paremaks teha või peaks uus Riigikogu koosseis ja valitsus seaduse loomisega soovi korral uuesti alustama.

Ahti Asmann sõnas, et kui VKG tegi ettepaneku selle seaduse loomiseks, siis nende jaoks oli oluline saada arusaamine, mille vastu seda kaalutakse. Kõneleja lausus, et hetkel menetluses olevat eelnõud ei anna ümber teha ja sellega peaks uuesti alustama.

Jaak Aab lausus, et keskkonnakomisjon võiks huvigruppidele uurida, kuidas nad Kliimaministeeriumi tehtavatesse muudatusesse suhtuvad. Kuna eelnõu on pikalt menetletud ja selle osas on ka kriitikat, siis võiks veidi aega võtta, et saada muudatustele ka huvigruppide arvamus.

Mart Maastik tõi esmalt välja, et eelnõu pealkiri ei ole mõistlik. Lisaks kaasnevad seadusega kohustused kohalikele omavalitsustele. Kõneleja uuris ELVL-i esindajalt, kas on arutatud, kui palju tuleb uusi kohustusi juurde ja kui palju see omavalitsustelt ressursse nõuab.

Heiki Hepner vastas, et ELVL andis kohustuste rahastamisega seoses ka oma kommentaari kirjalikult. See puudutab eelkõige kliimakava tegemist ja sellega seonduvat.

Kliimaministeerium on selles osas vastanud, et see ei tohiks väga suureks kohustuseks osutuda. Teine pool oli, kas omavalitsuste ametnikud peaksid hakkama hindama hoonete energiatõhusust. Väidetakse, et ei pea hakkama hindama, vaid peaksid lihtsalt vaatama, kas energiatõhusust on hinnatud või ei ole. Omavalitsuste roll on suhteliselt formaalseks jäetud. Kliimakava on vajadusel võimalik ka koos konkreetse omavalitsuse arengukavaga teha. Pigem on omavalitsustel hetkel kaks peamist murekohta. Esiteks regionaalareng ja töökohad, mis võivad löögi alla sattuda ja teiseks on läbimõttlemata, kuidas Eesti oma elektrivõrku hakkab arendama. Seda ei puuduta ka energiamajanduse arengukava.

Rene Kokk lausus, et sai käesoleva istungi põhjal aru, et ettevõtjad, kes peavad ise tagama oma ettevõtte tulud, töötajate töötasu ja ettevõtte kasumlikkuse, ütlesid praktiliselt valdavalt, et seadus on läbi kukkunud ja sellega ei peaks edasi minema. Äärmisel juhul peaks sellega uuesti alustama. Küll aga on huvitav see, et need, kes saavad maksumaksja rahast palka, arvavad kõik, et seadusega on hästi ja menetlusega peaks edasi minema. Kõneleja uuris, miks on nii, et ettevõtjad annavad sisendit ja teevad ettepanekuid, kuid neid ei võeta kuulda.

Laura Rimmelgas vastas, et üsna palju ettepanekuid on arvesse võetud. Vaadates ka käesoleva istungi sõnavõtte, siis pigem on tegemist üldsõnaliste avaldustega, mitte konkreetsete ettepanekutega. Kliimaministeerium on korduvalt uurinud, kus ja mida täpsemalt parandada. Kui täpsemaid ettepanekuid on saadud, siis neid on ka kaalutud ja suures osas arvesse võetud. Nt on kritiseeritud, et teekaardid ei ole seaduse jõuga. Samas, kui on küsitud, et kas need peaks seadustama, siis ettevõtted ei soovi seda.

Yoko Alender lausus, et eelnõu on pikalt arutatud, mis on olnud vajalik ja tulemuslik. Arutelu on üldjoontes läinud sisulisemaks. Lisaks tõi kõneleja välja, et käesoleval istungil ei ole järgmise põlvkonna esindajaid ehk noori huvigruppideks, kellele kõnealust seadust tegelikult luuakse. Küll aga on nad olnud eelneva menetluse juures. Noored pööravad

tähelepanu küsimusele, kas tugevam on looduse või raha võim. Sellised küsimused on õigustatud. Riigikogu liikmed peavad samuti selliseid küsimusi endalt küsima. Üks teema on olnud, et seadusesse jääb tõlgendusruumi ja seda on proovitud parandada. Samas on tegemist mitmekülgsete probleemide ja lahendustega ning määramatust ei saa kindlasti tulevikust lõpuni eemaldada. Seetõttu on eelnõusse lisatud ka ülevaatamise sätteid, mida peaks võib olla tõesti tegema veel siduvamaks. Üldiselt on Eesti ettevõtlus ressursimahukas ja riik on oma rikkuse rajanud paljuski sellele, mida tehakse loodusressursiga ja kui palju seda väärindatakse. Kõnealune seadus annab õiges suunas liikumise.

Hanah Lahe sõnas, et keeruline on olla kahe poole vahel. Ühelt poolt ütlevad looduskaitstjad, et ei tehta piisavalt, teiselt poolt ütlevad ettevõtjad, et tehakse liiga palju. Tuleb meele pidada, et mida pikemalt seaduse üle arutatakse, seda kaugemale seaduse vastu võtmine jääb. Ühtlasi ei ole seaduse vastu võtmine protsessi lõpp. Nt teekaartide uuendamine annab instrumendid, et ka Riigikogu roll oleks selles protsessis suurem ja et igal aastal saaks üle vaadata, mis sektoritega toimub ja kuidas läheb konkurentsivõimel. Kliimaseadus on Eestis tegelikult alles algusjärgus. Nt Rootsi ja Soome võtsid oma kliimaseaduse vastu eelmisel kümnendil, kuid on seda praeguseks juba mitmel korral uuendanud.

Marek Reinaas tänas osalejaid sisuka arutelu eest.

3. Info ja muud küsimused

Infot ei esitatud ja muid küsimusi ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Marek Reinaas
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Yoko Alender
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Maria Haas
protokollija